

Nr 307.

Av herr Nilsson, Bror, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förbättrande av bostadsförhållandena.

Uti Kungl. Maj:ts proposition nr 243 angående anslag till förbättrande av bostadsförhållandena får man ett starkt intryck därav, att den av statens byggnadslånebyrå bedrivna verksamheten, vilken huvudsakligen är inriktad på stöd och subvention av bostadsförsörjningen i städer och tätorter, på allt sätt gynnats, under det att kungl. egnahemsstyrelsens äskanden, vilka uteslutande beröra landsbygdens bostadsförhållanden, rönt ringa bevägenhet.

Huru raskt det marscheras på vägen mot subvention av städernas bebyggelse framgår redan av den omständigheten, att det belopp, som för berörda ändamål upptogs under femte huvudtiteln i årets statsverksproposition i avbidan på särskild proposition i ämnet, nu ökats med icke mindre än 12,4 milj. kronor.

Ett annat exempel härpå utgör den hastiga ökningen av medelsbehovet för tilläggs lån. Härför beviljades av fjolårets riksdag för första gång dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 10 milj. kronor och dels å riksstaten för budgetåret 1942/43 15 milj. kronor. Vidare har innevarande årets riksdag redan å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisat 10 milj. kronor till tilläggs lån. Nu äskas för samma ändamål 37 milj. kronor. Då bestämmelserna för dessa lån äro sådana, att de med största sannolikhet icke komma att återbetalas till statsverket, föreligger här en avsevärd och för lång tid framåt verkande subvention av städernas bebyggelse. Endast en mindre del av dessa lån komma landsbygdens bostadsbebyggelse till godo.

Åtskilliga modifikationer och lättnader föreslås i reglerna för tertiär- och tilläggs lån. Sålunda får ett enfamiljshus, vartill lån kan beviljas, innehålla 5 rum och ett tvåfamiljshus i lånehänseende behandlas lika som ett enfamiljshus. Vad man annars må säga om dessa bestämmelser, är det uppenbart, att de stå i stark kontrast till de normer, som gälla för den statliga egnahemsverksamheten på landsbygden. Vidare föreslås, att gällande maximibestämmelser för tilläggs lånen upphävas. Dessa skola alltså kunna uppgå till hela den så kallade överkostnaden, vilken är liktydig med skillnaden mellan fastighetens anskaffningskostnad och räntabla bruksvärde.

Genom denna betydande subvention uppnås visserligen det i dagens situation till synes eftersträfvansvärda, nämligen ett ökat antal bostadslägen-

heter, för vilkas tillkomst det enskilda initiativet icke engagerar sitt kapital. Tanken på framtiden borde måhända mana till en viss försiktighet, innan man kommer allt för långt på den inslagna vägen. Det kan näpeligens kallas för en fast grund, som stadsbefolkningen bygger på, när den icke förmår erlægga de hyror, som byggnadskostnaderna kräva, och ej heller det pris för födan, som denna kostar att producera här i landet. Livsmedelssubventionen är beviset för det senare påståendet. När härtill kommer att byggnadskostnaderna på landsbygden äro så höga, att jordbrukets avkastning icke förmår bära dem, såsom en nyligen företagen statlig utredning visat, måste någonting på dessa områden vara på tok. Någon allvarlig vilja att vare sig belysa eller komma till rätta med dessa problem kommer icke till synes i den kungliga propositionen.

En långt mera försiktig och restriktiv hållning intager Kungl. Maj:t, när det blir fråga om bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden. Det statliga centralorganet för denna verksamhet, kungl. egnahemsstyrelsen, har i sina petita anhållit, att förutsättningar borde skapas för beviljande under budgetåret 1943/44 av bidrag och lån intill följande belopp, nämligen

förbättringsbidrag	15 000 000 kr.
nybyggnadslån	7 500 000 »
förbättringslån	7 500 000 »
lantarbetarebostadslån	2 000 000 »

På grund av förefintliga reservationer behövde nya medel till långivningen icke upptagas i budgeten. »Vad däremot angår förbättringsbidragen», säger styrelsen, »syntes man kunna utgå från att härför anvisade anslagsmedel komma att vara helt disponerade vid utgången av innevarande budgetår. Om anslag liksom dittills ansåges böra anvisas med samma belopp, som beräknades skola disponeras under respektive budgetår, borde alltså för budgetåret 1943/44 anvisas ett reservationsanslag av 15 000 000 kr. till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden.»

Departementschefen tar i sitt eget uttalande i den förevarande propositionen särskilt fasta på den av styrelsen påpekade omständigheten, att en icke oväsentlig eftersläpning i fråga om utbetalningen av beviljade bidrag vore naturlig i denna bidragsverksamhet, eftersom ett visst tids mellanrum förefunnes mellan beviljandet av bidrag och färdigställandet av det byggnadsföretag, som avsåges med bidraget. Denna del av sålunda beviljade, men ännu icke utbetalade bostadsförbättringsbidrag torde enligt uppgift från kungl. egnahemsstyrelsen vid innevarande budgetårs slut uppgå till 17 milj. kronor. Detta synes departementschefen så föga tillfredsställande, att han förordar, att bidrag och lån, om vilka beslut fattats före den 31 december 1941, få utbetalas allenast under förutsätt-

ning, att förbättringsarbetet påbörjats före den 31 december 1943, och att företag, för vilka bidrag och lån beviljats under 1942, skola vara påbörjade senast den 30 juni 1944. Han tillägger visserligen här, att de icke utnyttjade medlen kunna därefter disponeras till nya företag, men redan i nästa stycke tar han tillbaka detta uttalande genom att säga: »Jag anser mig därför icke kunna förorda ytterligare medelsanvisning för bostadsförbättringsverksamheten. Jag anser mig heller icke kunna annat än i begränsad omfattning acceptera det av egnahemsstyrelsen antydda förslaget att på nytt disponera medel, vilka redan ställts till förfogande för förbättringsföretag. Ett sådant förfaringssätt torde endast böra komma ifråga för en fortsatt bidragsgivning i rena undantagsfall, då uppskov skulle medföra allvarliga olägenheter.» Man har svårt att finna en klar konsekvens i departementschefens uttalande rörande detta ärende, ty på ett annat ställe säger han på tal om den gren av verksamheten, som omfattar förbättring av vattentäkt och vartill medel tagas ur samma anslag: »Under senaste året har bidrags- och långivningen för dessa ändamål (vatten och avlopp samt förbättring av vattentäkt) erhållit en tämligen stor omfattning. Tillräcklig anledning att nu begränsa denna verksamhet anser jag icke föreligga.» Det är verkligen svårt att samordna dessa uttalanden med varandra. Såvitt av propositionens hemställan kan utläsas, äskas för en begränsad bidragsgivning, avsedd för fall, där angelägenhetsgraden ter sig särskilt trängande, 350 000 kronor att utgå efter det att det för ändamålet anvisade anslaget i sin helhet disponerats.

Vad nu först angår den påtalade eftersläpningen av de arbeten, för vilka bidrag beviljats, är denna icke på långt när varken så stor eller så anmärkningsvärd, som göres gällande i den kungl. propositionen. Enligt den för denna bidrags- och låneverksamhet gällande författningen skola arbetena färdigställas under kalenderåret näst efter det, då bidrag eller lån beviljats. Härom får varje bidrags- eller låntagare avgiva en skriftlig förbindelse. När det sålunda under budgetåret 1941/42 hade till förbättringsbidrag disponerats 15,5 milj. kr., är det icke märkvärdigt, att 17 milj. kr. vid budgetårets slut stå kvar såsom ett disponerat men ej utbetalat belopp. Det är tvärtom naturligt, att en eftersläpning av ungefär ett års bidragstilldelning uppkommer. Att det under sistförflutna året uppkommit en något större eftersläpning än tidigare, beror också på en fullt legitim orsak, nämligen ett Kungl. Maj:ts brev av den 3 juli 1942, vari anbefalles, att ifrågavarande arbeten skola utföras under viss av styrelsen eller nämnden med hänsynstagande till förhållandena å arbetsmarknaden bestämd tid. Med hänsyn till den stigande bristen på arbetskraft är det tydligt, att den anbefallda anpassningen måst i huvudsak bestå uti beviljandet av uppskov med färdigställandet av arbeten.

Med hänsyn härtill vore det föga konsekvent av statsmakterna att nu

utfärda en sträng och uppseendeväckande ukas i helt annan riktning, då en klar författningsföreskrift i detta avseende redan förefinnes. Det för-tjänar här framhållas, att många behjärtansvärda fall av uppskovsanledningar förebringas, främst på grund av inkallelser till beredskapstjänstgöring, bristande tillgång på arbetskraft samt brist på viss materiel. Man torde med säkerhet kunna utgå ifrån att en liknande eftersläpning förekommer ifråga om den låne- och bidragsverksamhet, som handhaves av statens byggnadslånebyrå.

Det är tvivelsutan så som departementschefen anmärker, att ifrågavarande oavslutade bostadsförbättringsföretag representera en avsevärd arbetsreserv, men upphör man ett år att bevilja medel till nya företag, uppkommer en lucka i serien, som framdeles kan få ogynnsamma verkningar.

Detta är emellertid knappast någon avgörande synpunkt på denna fråga, vilken i främsta rummet bör ses ur sociala och humanitära synpunkter. Bostadsbeståndet på landsbygden är alltjämt underhaltigt. Den del av verksamheten, som omfattar bidrag till inmontering av elektriskt ljus och energi, har varit till stort gagn för fattiga människor i avlägsna orter. Ännu strömma dylika ansökningar in till landets egnahemsnämnder. Samma är förhållandet med ansökningar om bidrag till vatten och avlopp samt annan bostadsförbättring. Det vore ett hårt slag för alla dessa bidrags- och lånesökande ävensom för kommunernas hälsovårdsnämnder och icke minst egnahemsnämnderna, om denna nyttiga och välsignelsebringande verksamhet helt plötsligt skulle — om än temporärt — upphöra.

Departementschefens i den kungl. propositionen gjorda uttalanden om lösandet av landsbygdens vattenfråga äro positiva. Man kan dela hans uppfattning därom, att denna stora och kostsamma frågas lösning ställes en smula på framtiden, men å andra sidan föreligger icke anledning att strypa anslaget till den verksamhet på området, som pågår. Någon bättre hjälp än denna torde knappast kunna givas landsbygdens hårt arbetstyngda husmödrar. Samtidigt med den författning, som blir nödvändig att utfärda angående detta bidrags maximering till 1 000 kr. pr bidrags- eller låntagare, kunde lämpligen också medtagas bestämmelser om huru bidrag kunde utgå till dem, som eventuellt ordnade vattenfrågan kollektivt. Att man på många platser med stor fördel kunde på sådant sätt ordna sin vattenfråga torde vara obestridligt. Det vore opraktiskt, om hjälpen från det allmänna skulle lägga hinder i vägen för en dylik lösning.

Det är nödvändigt för egnahemsnämnderna i landet att i något så när samma utsträckning som hittills bedriva bostadsförbättringsverksamheten. Ett stort antal ansökningar ligga på nämndernas bord, och dessa höra få, såsom hittills, endast bevilja dem, som synas särskilt trängande och behjärtansvärda med hänsyn till den befintliga bostadens beskaffenhet ur

hälsosynpunkt, sökandens ekonomi och möjligheter att själv utföra en del av arbetena samt barnantalet. Genom att taga i anspråk eftersläpningar å den av såväl statens byggnadslånebyrå som kungl. egnahemsstyrelsen bedrivna låne- och bidragsverksamheten samt eventuellt företa någon prutning på anslaget till tillägglån kunde detta vinnas utan någon höjning av slutsumman för Kungl. Maj:ts äskanden i här berörda avseenden.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställa vi, att riksdagen måtte besluta

att bemyndiga och i mån av behov ställa medel till förfogande, så att kungl. egnahemsstyrelsen under budgetåret 1943/44 kan bevilja bostadsförbättringsbidrag intill ett belopp av 15 000 000 kronor,

att icke ansluta sig till Kungl. Maj:ts uttalande om tillämpande av andra föreskrifter rörande tidpunkten för bostadsförbättringsarbetens färdigställande än dem, som i gällande författning redan förefinnas eller som kunna på administrativ väg utfärdas och

att det önskemålet uttalas, att det genom tillägg till Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 juni 1939 (nr 464) om bostadsförbättringsbidrag m. m. möjliggöres att bevilja lån och bidrag till kollektivt ordnad vattentäkt.

Stockholm den 1 juni 1943.

B. A. Nilsson.

Allan Holstenson.

Ivar Persson.

Gust. Elofsson
i Vä.
